

פירוש לשיר "ילדי ההפקר" של נתן אלתרמן יוסף גלובינסקי

ילדי הפקר
נתן אלתרמן

בין שלוש ובין ארבע
בוערים פנסים.
אין מקום שנוכל בו
את ראשינו לשים.
בני בליעל הננו,
אך למי זה איכפת?
בעולם בשבילנו
אין אף אמא אחת...

חצי גרוש שרוכי נעליים
ושלושה מיל עיתונים.
היום, היום תקענו רק עיניים,
מחר נלמד לתקוע סכינים!

רוח לילה סוערת
מצליפה בפנים.
השעה מאוחרת
ואתם עוד קטנים.
ילדים שכאלה
צריכים כבר להיות
בין קירות בית הכלא
או בבית הקברות.

חצי גרוש...

מיני ערב ועד בוקר
ישנים בני אדם
הה, ביוקר ביוקר
תעלה מנוחתם.
מחננו עוד יירב,
עוד יגיעו לילות
אז נטרוף בהם טרף
בסימטות אפלות.

חצי גרוש...

תקציר הפירוש

בשיר מוסברת פרשת "בן סורר ומורה" המקראית. בן שאינו סר למרות הוריו ומתחבר לחבורת ריקים ופוחזים (ילדי הפקר). הוא סובא יין - "חצי" לוג יין איטלקי שכדי להתפכח ממנו יש ללכת לפחות "שלושה מיל". קיימת סכנה שהוא יגדל להיות רוצח ("היום תקענו רק עיניים מחר נלמד לתקוע סכינים"). אם עד הגיעו לגיל שלוש עשרה הוריו אינם מצליחים לרסנו אפילו בנקיטת יד קשה ("מצליפה בפנים"), הוריו כולל אמו הרחמניה ("אמא אחת") חייבים להביאו למשפט בו עלול להיגזר דינו למוות ("ילדים שכמונו צריכים להיות בין חומות בית הכלא או בבית הקברות"). זוהי מעין "עקדת יצחק" של ההורים המקריבים את בנם לטובת בטחון החברה. גם מלך סדום כדי להציל את עמו, הקריב את בנו על החומה – "ויהי בבוקר בעלות המנחה" ("ביוקר ביוקר תעלה מנוחתם").

כבר בעיון ראשון בשיר שמתני לב שהוא רומז למסלול אותו עובר על פי התורה המשנה והתלמוד - "בן סורר ומורה". חיפשתי מיד רמזים של המשורר שאכן הוא התכוון לכך. לדעתי, המופנה כמובן לשיפוט הקוראים, מצאתי. הרמזים הבולטים הם המספרים המפוזרים בשיר: שלוש, ארבע, חצי גרוש ושלושה מיל.

הנה ההלכה לגבי "בן סורר ומורה" בתמצית רבה:

נער על גבול הבגרות, בתחום גיל של 13 עד 13 ושלושה חודשים, שהתחבר לחבורת ילדי הפקר ריקים ופוחזים (סריקי) בני בליעל, גנב מאביו ואמו כסף וקנה חצי מנה בשר, וחצי לוג יין איטלקי (זהו יין חזק שגורם למשיכה (התמכרות). התפכחות מיין איטלקי דורשת הליכה ממושכת של שלושה מיל. בן סורר ומורה מוזהר ולוקה (מצליפה) ואם חזר ועבר - נהרג (בית הקברות) "על שם סופר" - הואיל והוא יגיע בעתיד (מחר נלמד) להתמכרות לשתית אלכוהול ואכילה, יכלה כספי הוריו ואחר כך יגזול מהבריות ויגיע עד רצח (לתקוע סכינים). כשמוציאים להורג בן סורר ומורה יש להכריז על כך בפומבי כדי שהעם ישמעו וייראו (ארבעה צריכין הכרזה).

בשיר שזורים בערבוביה, על מנת לערפל, רמזים הן לעלילות בן סורר ומורה, הן להלכות הקשורות בו והן לסיבות העמוקות הקשורות בדין זה של התורה, שיש הסוברים שלא מומש לעולם וכל כולו - רק מוסר השכל. להלן פירוש השיר לפי מילותיו המרמזות לפרטי הפרשייה וסיבותיה, בזהותן או בקרבתן למילים הרלוונטיות במקרא, בתלמוד או במדרש:

בין שלוש ובין ארבע (שלושה חודשי בן סורר ומורה, ארבעה צריכין להכריז)

המקור בתורה:

דברים פרק כא

כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה אֵינָנוּ שֹׁמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וַיִּסְרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם: (ט) וְתִפְּשׂוּ בּוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל שַׁעַר מִקְדָּשׁוֹ: (כ) וְאָמְרוּ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמוֹרֵה אֵינָנוּ שֹׁמֵעַ בְּקוֹלֵנוּ זֹלָל וְסָבָא: (כא) וּרְגַמְהוּ כָּל אֲנָשֵׁי עִירוֹ בְּאֲבָנִים וְמֵת וּבְעֶרְתָּ הָרֶעַ מִקֶּרְבְּךָ וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ: ס

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף סט עמוד א

אמר רבי כרוספדאי: כל ימיו של בן סורר ומורה אינו אלא שלשה חדשים בלבד!

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף פט עמוד א
תנו רבנן: ארבעה צריכין הכרזה, המסית, ובן סורר ומורה, וזקן ממרא, ועדים זוממין.

בוערים פנסים (ובערת הרע מקרבך)

(כא) ויגמחו כל אנשי עירו באבנים ומת ובערת הרע מקרבך וכל ישראל ישמעו ויראו:

אין מקום שנוכל בו את ראשנו לשים (יפתח – ראש לחבורת אנשים ריקים ששמו אותו לראש להם)

יפתח וחבורתו – המודל התנ"כי לחבורת ילדי הפקר

ספר שופטים פרק יא

(ג) ויברח יפתח מפני אחיו וישב בארץ טוב ויתלקטו אל יפתח אנשים ריקים ויצאו עמו:
(יא) וילך יפתח עם זקני גלעד ושימו העם אותו עליהם לראש ולקצין וידבר יפתח את כל דבריו לפני דוד במצפה:

בני בליעל הננו (רמז לעיר הנידחת הדומה לבן סורר ומורה בהתייחסות לאפשרות קיומה)

ספר דברים פרק יג (עיר הנדחת)

(יד) יצאו אנשים בני בליעל מקרבך וידיחו את ישבי עירם לאמר גלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעתם:

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עא/א

בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות. ולמה נכתב? דרוש וקבל שכר.

עיר הנדחת לא היתה ולא עתידה להיות. ולמה נכתבה? דרוש וקבל שכר.

ילדי ההפקר – בני בליעל הננו – חבורת פוחזים – כולם מתמכרים

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף ע עמוד ב

אמר רבי אבהו: בן סורר ומורה אינו חייב עד שיאכל בחבורה שכולה סריקין (ריקים, גנבים, סכינאים).
(קושיה) והלא שנינו: אכל בחבורת מצווה, אינו נעשה בן סורר ומורה! טעמא – דמצווה, הא לאו מצווה – אף על גב דלאו כולה סריקין!
(תירוץ) משמיעים לנו: שאף על פי שכל בני החבורה סריקין, כיון דבמצווה הוא עוסק – לא מימשיך (איננו מתמכר).

פירוש ברטנורא על מסכת מכשירין פרק א משנה ו
הסריקין – ויתלקטו אל יפתח אנשים ריקים (שופטים יא) מתרגמי: גוברין סריקין, לשון אילן סרק שאינו עושה פירות. פירוש אחר, סריקין, גנבים, שכן בלשון ישמעאל קורין לגנבי סראקין. ויש גורסין סיקרין (סכינאים), לשון לא היה סקריקון ביהודה בהרוגי המלחמה בפרק הנזקין, פירוש, גזלנים ואנסין:

אין אף אמא אחת (שתיקה אותנו לבית דין! אחרי שנכשלה בחינוך שלנו!)

תלמוד ירושלמי מסכת סנהדרין פרק ח דף כו טור א /מ"ב
היה אביו רוצה ואמו אינה רוצה, אמו רוצה ואביו אינו רוצה, אינו נעשה בן סורר ומורה עד שיהיו שניהם רוצים.

חצי גרוש (בן סורר ומורה חייב רק אם שתה חצי לוג יין איטלקי (סוג יין שממכר ומושך לשתות עוד))

משנה מסכת סנהדרין פרק ח

מאימתי חייב משיאכל טרטימר בשר וישתה חצי לוג יין האיטלקי.

מדרש תנחומא (בובר) פרשת כי תצא סימן א
ותניא ר' יוסי אומר וכי מפני שאכל בן סורר ומורה חצי ליטרא בשר, ושתה חצי לוג יין, אמרה
תורה יצא לבית הסקילה?

שרוכי נעליים (חינוך האב לבנו הצעיר הנצמד אליו ואינו מצליח להיות עצמאי)

משנה מסכת שבת פרק ו
(ט) הַבְּנִים יוֹצְאִים בשבת לרשות הרבים בְּקֶשְׂרִים (שרוך נעל ימינו של אביהם קשור על זרועם
השמאלית), וּבְגֵי מְלָכִים - בְּזוּגִין.

רמב"ם פירוש המשניות – מסכת שבת פרק ו משנה ט
(ט) הבנים יוצאין ב"קשרים" – הבן הקטן כשיש לו אהבה רבה באביו ולא יכול הנער לעזוב את
אביו וישוב עליו להיזק, שהאב לוקח שרוך נעלו הימנית ויקשרנו לו בזרועו השמאלית ויועיל לו
בסגולה, ואלו הן "קשרים":

ושלושה מיל (יין האיטלקי משכר חזק, ההתפכחות ממנו דורשת מהלך רגלי של שלושה מיל)

סיפור שכדאי לקראו כמעט בשלמותו, למרות שניתן לקצרו:

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף סד עמוד ב

אמר רמי בר אבא: דרך מיל, ושינה כל שהוא - מפיגין את היין. אמר רב נחמן: לא שנו אלא ששתה
כדי רביעית, אבל שתה יותר מרביעית - כל שכן שדרך טורדתו ושינה משכרתו. ודרך מיל מפיגה
את היין? והלא למדנו: מעשה ברבן גמליאל שהיה רוכב על החמור, והיה מהלך מעכו לאכזיב,
והיה רבי אילעאי מהלך אחריו...

... כיון שהגיע לאכזיב בא אחד לבקשו שיתיר לו את נדרו. אמר רבן גמליאל לרבי אילעאי: האם
שתינו רביעית יין האיטלקי? אמר לו: הן. - אם כן יטייל אחרינו עד שיפיג יינינו. וטייל אחריהן

שלשה מיל, עד שהגיע לסולמה של צור. כיון שהגיע לסולמה של צור ירד רבן גמליאל מן החמור, ונתעטף וישב, והתיר לו נדרו. והרבה דברים למדנו באותה שעה: למדנו שרביעית יין האיטלקי משכר, ולמדנו: שיכור אל יורה, ולמדנו שדרך מפיגה את היין, ולמדנו שאין מפירין נדרים לא רכוב ולא מהלך ולא עומד אלא יושב. בכל אופן למדנו - שלשה מיל! (ולא מיל אחד כמו שנאמר למעלה) תשובה: שונה יין האיטלקי - שמשכר יותר מיין רגיל. והלא אמר רב נחמן: לא שנו אלא ששתה רביעית, אבל שתה יותר מרביעית - כל שכן דרך טורדתו ושינה משכרתו! תשובה: רכוב על חמור – שונה ממי שהולך ברגל.

עתונים (סיעת הסריקי המפחידים אנשים)

ספר תהילים פרק יח

(ה) אֶפְפוּנֵי חֶבְלֵי מוֹת וְנַחְלֵי בְלִיעַל יִבְעֲתוּנִי:

תרגום יונתן על תהילים פרק יח פסוק ה

ונחלי בליעל יבעתוני - וסיעת טלומיא בעתת יתי (סיעת חייבין יפחידו אותי-רד"ק):

היום, היום – (אבשלום – הבן סורר ומורה שבתנ"ך)

חמש פעמים המילה "היום" בשני פסוקים הקשורים באבשלום:

ספר שמואל ב פרק יט

(ו) וַיָּבֵא יוֹאָב אֶל הַמֶּלֶךְ הַבַּיִת וַיֹּאמֶר הַבִּשְׁתָּ הַיּוֹם אֶת פְּנֵי כָל עַבְדֶּיךָ הַמְּמַלְטִים אֶת נַפְשְׁךָ הַיּוֹם וְאֶת נַפְשׁ בְּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ וְנַפְשׁ נְשִׁיךָ וְנַפְשׁ פְּלִגְשִׁיךָ:
(ז) לְאַהֲבָה אֶת שׁוֹנְאֶיךָ וְלִשְׂנֹא אֶת אֹהֲבֶיךָ כִּי הִגַּדְתָּ הַיּוֹם כִּי אֵין לְךָ שָׂרִים וְעַבְדִּים, כִּי יָדַעְתִּי הַיּוֹם כִּי לֹא אֲבַשְׁלוּם חַי וְכָלְנוּ הַיּוֹם מֵתִים כִּי אִזּוֹ יֵשֶׁר בְּעֵינֶיךָ:

מדרש תנחומא כי תצא פרק א

כי תצא למלחמה ...

...מה כתוב אחריו? – "כי יהיה לאיש בן סורר ומורה". כל מי שנושא יפת תאר (נכריה שבויה) – יוצא ממנו בן סורר ומורה. שכן כתוב בדוד המלך, על שחמד את מעכה בת תלמי מלך גשור בצאתו למלחמה - יצא ממנו אבשלום, שבקש להרגו ושכב עם עשר פלגשיו לעיני כל ישראל ולעיני

השמש ועל ידו נהרגו מישראל כמה רבבות ועשה מחלוקת בישראל ונהרג שמעי בן גרא ושבע בן בכרי ואחיתופל ולמפיבשת ולאיש בשת הרג והשליט ציבא על כל בית שאול!!!

היום תקענו רק עיניים, מחר נלמד לתקוע סכינים (בן סורר ומורה – נהרג על שם סופו – התורה חזתה מה יקרה לו כשיתבגר)

מדרש תנחומא כי תצא פרק א

ולמדנו: ר' יוסי אומר וכי מפני שאכל בן סורר ומורה חצי ליטרא בשר ושתה חצי לוג יין חי, אמרה תורה יצא לבית דין ויסקל? אלא הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סורר ומורה, שסופו לגמר נכסי אביו עם הסריקין שאכל ושתה עמהן ומבקש למודו ואינו מוצא ויצא לפרשת דרכים והורג ומלסטם את הבריות. ואמרה תורה: ימות זכאי ואל ימות חייב שמיתתן של רשעים הנאה להם והנאה לעולם. בן סורר ומורה כתיב אחריו כי יהיה באיש חטא משפט מות והומת, אם ניצל מזו - לא ניצל מזו. למדנו שעבירה גוררת עבירה

תקיעת עיניים ותקיעת סכינים נלמדת מנבואת הנביא זכריה על הרועה המושחת ופירוש רש"י עליו:

"חרב על זרועו ועל עין ימינו" – והוא, הרועה, סכין של שחיטה נושא בידו לשחוט את השמינה ואת הבריאה. שנתן עין ימינו בהם לדעת מי העשירים לבוז ולגמור נכסיהם:

רוח לילה סוערת מצליפה בפנים – (ויסרו אותו – בהתראה ראשונה של ההורים – רק מלקים את הבן)

משנה מסכת סנהדרין פרק ח

מתרין בו בפני שלשה ומלקין אותו. חזר וקלקל - נדון בעשרים ושלשה. ואינו נסקל עד שיהיו שם שלשה הראשונים, שנאמר (שם) בגנו זה, זהו שלקה בפניכם.

המילה הצלפה – פירושה מתן מלקות:

תלמוד בבלי מסכת יומא דף טו/א
מאי כמצליף? - כמנגדנא.

רש"י יומא דף טו/א
כמנגדנא - כשליח בית דין המכה ברצועה זו למטה מזו, שאינו מכה במקום אחד, ומקור לשון מצליף לא נודע לי:

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עא/ב
עונש מלקות בבן סורר ומורה היכן כתוב? כדרכי אבהו, דאמר רבי אבהו למדנו ויסרו מויסרו, ויסרו מבן ובן מבן והיה אם בן הכות הרשע:

ואתם עוד קטנים (מבחנו של בן סורר ומורה הוא במשך 3 החודשים של סוף היותו קטן [בן] ולפני בגרותו המוחלטת [ראוי להיות אב])

תורה תמימה הערות דברים פרק כא הערה קלה

כל ימיו של בן סורר ומורה אינם אלא שלושה חדשים, משום דבשיעור הקטנות שבהם אינו נעשה סורר ומורה אלא הסמוך לבגרותו של איש. ולמדו חז"ל שהוא בן 13 שנה ויום אחד שהביא שתי שערות בשער הערווה, ואחר שלושה חדשים מאותו הזמן - כבר ראוי להוליד ולהיקרא אב, כמבואר כאן בן ולא הראוי לקרותו אב:

או בבית הקברות (בן סורר ומורה נידון למוות על שם סופו – "ראיתיו וישבתי על קברו").

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עב עמוד א
רבי יוסי הגלילי אומר: וכי מפני שאכל זה תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי אמרה תורה יצא לבית דין ליסקל? אלא, הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סורר ומורה, שסופו מגמר נכסי אביו ומבקש למודו ואינו מוצא, ויוצא לפרשת דרכים ומלסטם את הבריות. אמרה תורה: ימות זכאי ואל ימות חייב.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עא עמוד א
אמר רבי שמעון: וכי מפני שאכל זה תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי אביו ואמו מוציאין אותו לסקלו? אלא לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב - דרוש וקבל שכר. אמר רבי יונתן: אני ראיתיו, וישבתי על קברו.

מני ערב עד בקר ישנים בני אדם (רמז לבני אהרון – נדב ואביהו שכנראה היה פגם בחינוך שלהם ולכן היו גאוותנים ולבסוף – חטאו ומתו)

ספר שמות פרק כז
(כא) בְּאֵהָל מוֹעֵד מְחוּץ לַפְּרֶכֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדֻת יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אֶהְרֹן וּבְנָיו מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לִפְנֵי יְדֹנָד חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

נדב ואביהו נכנסו למשכן ה' שתויי יין ומתו מיד. אהרון לא מחה – וידם אהרון. בנוסף – ייתכן רמז במדרש לפגם בחינוך על ידי אהרון:

מדרש תנחומא אחרי מות פרק ו

"ואל משה אמר: עלה אל ה' אתה ואהרון נדב ואביהו". מלמד שהיו משה ואהרון מהלכין תחלה, נדב ואביהו מהלכין אחריהם וכל ישראל אחריהן. והיו (נדב ואביהו) אומרים: מתי ימותו שני זקנים (משה ואהרון) ואנו נוהגים בשררה על הצבור תחתיהם!. אמר רבי ברכיה, אמר להם הקדוש ברוך הוא: "אל תתהלל ביום מחר, כי לא תדע מה יולד יום" (משלי כז). הרבה סייחין מתו ועשו בעורותיהם שטיחין על גבי אמותיהן!

אנחנו מגיעים לרובד השלישי והעמוק של השיר:

הה,

ספר מלכים ב פרק ג

(ט) וַיֵּלֶךְ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וּמֶלֶךְ יְהוּדָה וּמֶלֶךְ אֲדוֹם וַיִּסְבּוּ דָרֶךְ שִׁבְעַת יָמִים וְלֹא הָיָה מַיִם לַמַּחֲנֶה וְלַבְּהֵמָה אֲשֶׁר בְּרִגְלֵיהֶם:

(י) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֵהָהּ כִּי קָרָא יְדֹנָד לְשִׁלְשֵׁת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה לְתַת אֹתָם בְּיַד מוֹאָב:

ובהמשך אותה פרשיה:

ביוקר ביוקר תעלה מנוחתם (בבקר בעלות המנחה – מלך מואב מקריב את בנו לאלהיו כדי לזכות בישועה לעמו מיד בני ישראל יהודה ואדום הצרים עליהם)

ספר מלכים ב פרק ג

(כ) ויהי בבקר פעלות המנחה והנה מים באים מדרך אדום ותמלא הארץ את המים:
(כו) וירא מלך מואב כי חזק ממנו המלחמה ויקח אותו שבע מאות איש שלף חרב להבקיע אל מלך אדום ולא יכלו:
(כז) ויקח את בנו הבכור אשר ימלך תחתיו ויעלהו עלה על החמה ויהי קצף גדול על ישראל ויסעו מעליו וישבו לארץ:

רש"י מלכים ב פרק ג פסוק כז

(כז) ויקח את בנו הבכור - בפסיקתא דפרשת שקלים נדרש: ששאל מלך מואב את עבדיו: מה טיבה של אומה זו שנעשה להם נסים כאלה? אמרו לו: אביהם אברהם בן יחיד היה לו, אמר לו הקב"ה הקריבהו לפני, ורצה להקריבו להקב"ה. אמר להם מלך מואב: אף אני בן בכור יש לי, אלך ואקריבנו לעבודה זרה. "על החמה" - חסר ו"ו", שהיה עובד לחמה (לשמש). ויהי קצף גדול - שנזכרו עונותיהם, שאף הם עובדין לעבודה זרה, ואינן ראויין לנס:

עוד יגיעו לילות (אבשלום רודף את אביו)

ספר שמואל ב פרק יז

(א) ויאמר אחיתפל אל אבשלום אבחרה נא שנים עשר אלף איש ואקומה וארדפה אחרי דוד הלילה:
(ב) ואבוא עליו והוא יגע ורפה ידים והחרדתי אתו ונס כל העם אשר אתו והפיתי את המלך לבדו:
(ג) ואשיבה כל העם אליך כשוב הכל האיש אשר אתה מבקש כל העם יהיה שלום:
(ד) ויישר הדבר בעיני אבשלום ובעיני כל זקני ישראל:

אז נטרף בהם טרף (רמז ליוסף, שפונק על ידי יעקב אביו ולכן הביא את דיבת אחיו אל אביו)

ספר בראשית פרק לז

(לג) ויכירה ויאמר כתנת בני חיה רעה אכלתהו טרף טרף יוסף.

יעקב שכל בן - ולא מחה. במקביל – יעקב שגה בחינוך כאשר ביכר את יוסף בן רחל אהובתו על פני כל יתר בניו:

ספר בראשית פרק לז

(ב) אֵלֶּה תִּלְדוֹת יַעֲקֹב. יוֹסֵף בֶּן שִׁבְעַ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רָעָה אֶת אָחִיו בְּצֹאן וְהוּא נָעַר אֶת בְּנֵי בְּלָהָה וְאֶת בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׁי אָבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבַתָּם רָעָה אֶל אָבִיהֶם:
(ג) וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו כִּי בֶן זִקְנִים הוּא לוֹ וְעָשָׂה לוֹ כְּתֻנֹת פָּסִים:
(ד) וַיִּרְאוּ אָחִיו כִּי אֵתוֹ אֶהָב אָבִיהֶם מִכָּל אָחִיו וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַבְּרוּ לְשָׁלֵם:

ישנים בני אדם...

...בסמטות אפלות (רמז לשיר של ביאליק ומשם – לאשת יפת תאר שממנה נולד בן סורר ומורה שבתורה)

השיר: "לא ידע איש מי היא"

"ותשבות צהלה מסמטות אפילות, ואבות ואמות ישנים בלילות"

סמטות אפלות – תרגום ביאליקאי לביטוי במשנה - "מבואות אפלים".
הרמז ל"אשת יפת תאר" שממנה נולד בן סורר ומורה. "כל אישה יודעת איש למשכב זכר הרוגו"
אבל משאירים בחיים אשת יפת תאר – "מארץ נכרייה ממדינה רחוקה, היא באה כציפור עם גילה וצחוקה".
אלתרמן מכוון לאותו שיר ואותה אישה גם ב "עוד חוזר הניגון" – לחורשה ירוקה ואשה בצחוקה
– שני הביטויים ב "לא ידע איש מי היא".

מה שלמדנו ברובד העמוק של שיר זה הוא משמעותו של דין בן סורר ומורה – המקבילה לעקדת יצחק:

רבינו בחיי בספרו "כד הקמח" על מצוות "ואהבת את ה' אלוך בכל לבבך":

אברהם - ... וכאשר באה לו המצווה שישחט את בנו יצחק והוא בעצמו ישחוט אותו בידיו, הנה בזה פינה גדולה בתורה ויתד שהכול תלוי עליו: לקבוע בלב האדם תוקף האהבה המחויבת בחוק השם יתברך, אשר כל אהבה ראויה שתדחה מפניה. כי כן עשה אברהם, גברה והתחזקה בו אהבת השם יתעלה על אהבת יצחק בנו.

וזאת כוונת התורה בדין סורר ומורה, שסופו שיהיה מלסטם את הבריות ושיעבור על פי השם יתברך. ובאה המצווה על אביו ועל אמו, שהם בעצם אשר טפחוהו וריבוהו, שיביאוהו לבית הדין לחייבו מיתה ולכלותו מן העולם! ושתגבר עליהם אהבת השם יתברך על אהבת הבן!

וע"כ באה מצות התורה והזהיר אותנו הכתוב על המצווה הזאת (דברים ו) ואמר: ואהבת את ה' אלהיך".

רבנו בחיי על דברים פרק כא פסוק כא

אמרו חז"ל כי דין זה של סורר ומורה לא אירע מעולם, והוא שתמצא בפרק בן סורר ומורה, תניא: בן סורר ומורה ועיר הנדחת לא היו ולא עתידין להיות, ולמה נכתבו, דרוש וקבל שכר. ואם כן יש לשאול מפני מה הוצרכה תורה להודיע ולכתוב מה שלא היה ומה שאין ענינו נוהג בדרך העולם? אבל זה היה מחכמת התורה ללמד דעת את העם בגודל חיוב אהבת ה' יתברך, שהרי אין לך אהבה חזקה בעולם כאהבת האב והאם לבן, וכיון שהבן עובר על מצוות ה' יתעלה, וזה דרכו כסל לו, חייבין הם שתגבר עליהם אהבת ה' יתברך על אהבת הבן עד שיצטרכו להביא אותו הם בעצמן לבית דין לסקילה:

וכבר בא העניין הזה בחיוב גודל אהבה לה' יתברך מפורש בתורה בעניין העקידה, כי אברהם עם היות אהבתו של יצחק עזה וחזקה כבן שבא אליו אחר הזקנה והייאוש, אף על פי כן כשצווהו להקריבו עולה טרח בדבר מיד, והגביר אהבת ה' יתברך על אהבתו של יצחק, ועל שלימות המעלה הזאת קראו אברהם אוהבי (ישעיה מא, ח), ואז נתפרסם לכל העולם גודל חיוב האהבה לשם יתעלה שהיא ראויה לעבור כל מיני אהבה, ומזה אמרו דרוש וקבל שכר. כך שמעתי מפי הרב ר' שלמה מורי שיחיה:

מדהימה ממש ההקבלה בין עקידת יצחק ובן סורר ומורה.

דרוש וקבל שכר: ההורים צריכים להביא את הבן לצורך משפטו והמתתו במצוות ה' על מנת להגן על הציבור מאנשים עם פוטנציאל פשיעה ורצח. הסיבה – הם צריכים לקיים את המצווה "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך" בצורה מושלמת, לאהוב את ה' ולמלא ציוויו גם אם מצווה להמית את הבן.

כמובן, כמו בעקידת יצחק, בית הדין לא יצליח לעולם לגרום לבן להיות מורשע בדין ולהיסקל. התנאים קשים מדי – הורים בדיוק באותו גובה, הבשר בדיוק חצי מבושל, וכו'. אבל הכוונה השלמה מצד ההורים צריכה להתקיים.

כרופא עיניים, אני נתקל רבות בבעיה של פציינטיים שחייבים לוותר על רישיון הנהיגה הואיל וחדות ראייתם או שדה הראיה שלהם נפגעו כתוצאה ממחלה. החוק מחייב אותי לדווח עליהם

למשרד הבריאות, זאת על מנת להגן על הציבור מפניהם. מעולם לא עמדתי בדרישה זו. לא יכולתי להתגבר על מחויבותי למטופלי אפילו על חשבון פגיעה בציבור. רופאים אחרים מצליחים. אולי לפי פרשיית בן סורר ומורה, הם הצודקים ואני הטועה...

מסר נוסף בשיר:

המלך דוד התרשל בחינוך אבשלום

מדרש רבה שמות פרשה א פסקה א
כיוצא בו המלך דוד, בגלל שלא ייסר את אבשלום בנו ולא רידהו - יצא לתרבות רעה וביקש להרוג את אביו ושכב עם פילגשיו וגרם לו לילך יחף והוא בוכה ונפלו מישראל כמה אלפים וכמה רבבות וגרם לו דברים קשים הרבה שאין להם סוף.

יעקב ואהרון – אולי גם הם לא נתנו חינוך מושלם לילדיהם??

אולי זהו שנאמר פוקד עוון אבות על בנים, בני בנים ועל שילשים ועל ריבעים.???

סיכום המסר: הורים, חנכו את ילדיכם ככל יכולתכם ומנעו מהם מלהידרדר לפשע. מבחן הבגרות של ילדכם ייקרה בין גיל 13 ל 13 ו 3 חודשים. אין מצטיינים, מחפשים רק את מי שנכשל. נכשל הוא זה שתוצאות המבחן שלו מראות שהוא יגדל להיות סכנה לציבור. אם בתקופה זו בנכם מתחבר לחבורת ילדי הפקר, אוכל ושותה מאכלים ממכרים הזהירו אותו בפני 3 עדים שיפסיק, אחרת ילקה. אם הוא חוזר על מעשיו – הלקו אותו בבית דין. אם גם עכשיו הוא חוזר על מעשיו – סימן שמצבו ללא תקנה והוא יגדל רוצח. ה' דורש מכם לוותר עליו למרות אהבתכם אותו (שתגבר אהבתכם את ה' על אהבתכם את בנכם) על מנת להציל את האמורים להירצח על ידו. הביאו אותו לבית דין כדי שיישפט וייסקל! במציאות – העונש רק יידרש אולם לא יוצא לפועל (בדיוק כמו עקידת יצחק) הואיל וההורים לא יוכלו להיות בדיוק באותו גובה ולדבר בדיוק באותו קול. אבל הפוטנציאל קיים והוא שירתיע. לעולם ההורים לא יידעו בוודאות שאין דיין כלשהו בבית הדין שמבין וישכנע את חבריו שבמקרה מסוים יש לסקול בן סורר ומורה כי התנאים כמעט מתקיימים וכו'.

בכל מקרה – פוקד עוון אבות על בנים ועל שילשים ועל ריבעים – חינוך גרוע לבן יביא לחינוך גרוע לנכד שיביא לחינוך גרוע לנין שיביא לחינוך גרוע לבן הנין.